

ДО

ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА НАУЧНОТО ЖУРИ

ОПРЕДЕЛЕНО СЪС ЗАПОВЕД НА РЕКТОРА

НА СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д.А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

по процедура за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Икономика и управление (туризъм)“

РЕЦЕНЗИЯ

За придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.9. „Туризъм“, докторска програма „Икономика и управление (туризъм)“ по обявена процедура от Стопанска академи „Д.А.Ценов“ Свищов

Рецензент: **проф. д-р Братой Георгиев Копринаров, Колеж по туризъм към Бургаски държавен университет „Проф. д-р А. Златаров“ - Бургас, научна специалност 3.9. „Туризъм“**

Автор на дисертационния труд: **Невена Руменова Ляскова- Великова**, редовен докторант към катедра „Икономика и управление на туризма“ при СА „Д.А.Ценов“ Свищов

Тема на дисертационния труд: **“Потенциал на иновационни туристически продукти, основани на икономиката на преживяванията“**

Представеният за оценка научен труд е предназначен за обсъждане от научно жури, определено със Заповед №585/ 04.07.2025 г. на Ректора на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов. Избран съм за рецензент съгласно решение на първото заседание на научното жури, проведено на 08.07.2025 г.

1. Общо представяне на дисертационния труд

Авторът на дисертационния труд **Невена Руменова Ляскова- Великова** е докторант в редовна форма на обучение към катедра „Икономика и управление на туризма“, в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. „Икономика“, докторска програма „Икономика и управление (туризъм)“.

Дисертационният труд на **Невена Руменова Ляскова- Великова** се състои от 205 страници, от които: въведение (4 стр.); изложение в три глави (175 стр.); заключение (5 стр.); списък с използваната литература (11 стр.) Основният текст съдържа 23 таблици и 26 фигури. Списъкът с цитираната литература обхваща 161 източника, в т.ч. 123 са литература и 27 интернет страници. В дисертационния труд има и 2 приложения.

Обект на предложеното изследване са иновационните туристически продукти, основани на икономиката на преживяванията, разгледани в контекста на тяхното търсене и предлагане на туристическия пазар в България.

Предмет на изследването е потенциалът за развитие на иновационни туристически продукти, които са свързани и кореспондират с икономиката на преживяванията.

Целта на дисертационния труд е посредством теоретично обоснован и емпирично валидиран подход да се разкрие потенциалът за развитие на иновационни туристически продукти, основаващи се на преживяванията, и да се предложат насоки за повишаване на тяхното търсене и предлагане.

Научната цел на дисертационния труд изцяло кореспондира с посочената от автора необходимост посредством теоретично обоснован и емпирично валидиран подход да се разкрие потенциалът за развитие на иновационни туристически продукти, основаващи се на преживяванията, и да се предложат насоки за повишаване на тяхното търсене и предлагане.

За постигането на така формулираната научна цел, докторант Невена Великова си поставя и реализира следните изследователски задачи: извършване на теоретичен анализ на икономиката на преживяванията и видовете туризъм, включени в нея; характеризирание и класифициране на иновационните туристически продукти, с акцент върху тези, свързани с икономиката на преживяванията; обзор на методите за изследване потенциала за иновационни туристически продукти, въз основа на което се предлага концептуален модел за изследване на този потенциал; изследване и анализ на нагласите на туристите и експертите относно използването и внедряването на иновации в туризма, свързани с преживявания, като се направят изводи на база резултатите от анкетното проучване; извеждане на препоръки за повишаване търсенето и предлагането на иновационни туристически продукти в сферата на икономиката на преживяванията.

В разработката успешно се проверява и доказва тезата, че съвременния туристически пазар в България притежава висок потенциал за предлагане на иновационни туристически продукти, основани на икономиката на преживяванията, които са често предпочитани в съвременните условия от туристите и от предприятията и организациите в сферата на туризма.

Използваните научно-изследователски методи съответстват на зададените в дисертацията научно-изследователска цел и задачи.

Източниците на информация са специализирана литература, в т. ч. научни трудове на български и чуждестранни автори (предимно на английски език), специализирани издания на туристически организации, изследователски агенции и консултантски компании, нормативни актове и други.

В структурно отношение съдържанието на дисертацията е логично обвързано, подробно, последователно, със сравнително добре балансирани части, стилът е ясен и разбираем. Дисертационният труд се отличава с ясно изразена авторска позиция, оригиналност и задълбоченост на изводите, с прецизен научен апарат.

Авторският подход на докторанта е съобразен с изискванията на използваните изследователски методи. Налице е ясно изразена автентичност на изходните данни, последователност и достоверност на изводите и препоръките.

Изследователската логика и структура на дисертацията са правилни и добре представени. При структурирането е спазен традиционния подход при написването на подобен род научни разработки, първо се изясняват теоретичните основи на проблематиката, на второ място се представя методологията на изследването и на трето място, логично се прилага описаната методология към конкретната проблематика и необходимите изводи и препоръки. Докторантът сполучливо демонстрира способности да провежда и анализира самостоятелно научно изследване, да интерпретира резултати, да генерира идеи и предложения.

Дисертационният труд има характер на цялостно, завършено, оригинално и значимо научно изследване по проблема за иновационни туристически продукти, основани на икономика на преживяванията, аргументирано се утвърждава извода, че „икономиката на преживяванията“ се фокусира върху създаването на уникални и персонализирани туристически преживявания, които отговарят на индивидуалните нужди и предпочитания на туристите.

Посочените констатации ми дават възможност да направя следния извод:
дисертационния труд е представен във вид и обем отговарящ на изискванията на

чл. 27, ал. 2 от ППЗРАСРБ и на чл. 34, ал. 2 и ал.3 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СА „Д.А.Ценов“-Свищов

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Представения за рецензиране научен труд следва класическата структура за подобен род научни разработки: въведение, основно съдържание на научното изследване в три глави, заключение, библиографска справка и приложения и съответства на необходимите изисквания за разработване на дисертационен научен труд.

Заслуга на докторанта е успешното съчетаване на дисертабилност на дисертационния труд с актуалност и практическа значимост. Реализираното научно изследване е от съществено значение не само за теорията, но и за туристическата практика в светлината на актуалните тенденции в развитието на туристическото търсене. Докторант Невена Великова сполучливо е успяла да обхване спецификата и тенденциите в развитието на иновационните процеси в туристическите продукти в контекста на „икономика на преживяванията“.

Ясно и категорично подчертавам, че при разработването на дисертационния труд авторът разкрива, че притежава необходимата теоретична подготовка и изразява своите аналитични способности за научноизследователска дейност. Налице е ясно изразен критичен анализ, аргументирана авторска позиция и научен стил.

Глава първа има въвеждащ характер и в нея е проучен теоретичният фундамент на икономиката на преживяванията, нейната същност, характеристика и възникване. Разгледани са видовете туризъм и туристически дейности, които са част от икономиката на преживяванията. Представени са иновациите в туризма и видовете иновационни продукти в туризма. В резултат на критичен анализ на специализираната българска и чуждестранна литература се прецизира същността на понятието „икономика на преживяванията“ и са изведени основни аспекти от най-ранното и проявление.

Докторант Великова сполучливо участва в съществуващия теоретичен дебат по темата за „икономика на преживяванията“, в който откроява своя обобщен извод, че „преживяването се превръща в основен "ресурс" и "капитал" на туристическата икономика – ресурс, който не се изчерпва с потреблението, а може да генерира дългосрочна лоялност, положителна репутация и конкурентно предимство“. В този аспект в дисертационния труд се посочва, че иновационните продукти в туризма,

основани на икономиката на преживяванията, представляват новаторски решения и услуги, предназначени да подобрят преживяването на туристите.

Интерпретациите, изводите и заключенията от докторант Великова позволяват да потвърдим, че първа глава формира солидна теоретична основа за разбиране на значението на преживяванията като икономическа стойност и подчертава необходимостта от разработване на иновационни подходи при създаването на туристически продукти, които да отговарят на съвременните потребителски очаквания и тенденции в туристическия сектор.

Изследването във втора глава на дисертационния труд е свързано с методологическите въпроси относно потенциала за развитие на иновационни туристически продукти. То обхваща теоретичен анализ на методите за изследване на потенциала за иновационни туристически продукти и на тази база, разработване и обосноваване на концептуален модел за изследване потенциала за иновационни туристически продукти. Значителен принос се забелязва още във втора глава, в която докторант Великова представя концептуален модел за изследване на потенциала за иновационни туристически продукти, основани на икономиката на преживяванията.

Разработеният концептуален модел за изследване на потенциала за иновационни туристически продукти, основани на икономиката на преживяванията, предоставя цялостна аналитична рамка, която обединява основните фактори, влияещи върху формирането, развитието и възприемането на туризъм, свързан с преживяванията.

Разгледаните във втора глава проблеми дават основание на докторант Великова на изведе следните констатации и изводи:

Първо, въвеждането на иновации в туризма е ключов елемент за повишаване на конкурентоспособността и устойчивото развитие на туристическия сектор;

Второ, в контекста на иновационните туристически продукти, потенциалът може да обозначава възможността на дадена територия, организация или общност да създава и предлага преживявания, които отговарят на съвременните тенденции, нужди и очаквания на туристите;

Трето, приложението на разнообразни методи за изследване на потенциала за иновационни туристически продукти позволява по-задълбочено и обективно разбиране на възможностите и предизвикателствата пред тяхното развитие

Четвърто, предложеният концептуален модел за изследване на потенциала за иновационни туристически продукти, основани на икономиката на преживяванията, представлява цялостен, структуриран и практически приложим подход. Моделът предлага логическа последователност от етапи, които обхващат анализ на ресурсите и

суперструктурата на дестинацията, както и проучване на търсенето и предлагането на иновационни продукти чрез пряко анкетиране на туристически предприятия и потребители.

В трета глава е представено приложение на модела за изследване потенциала за иновационни туристически продукти. В процеса на разработването на дисертационния труд авторът е извършил статистически анализи на анкетиранияте градове/дестинации : Варна, Велико Търново, Добрич, Несебър, Свищов, Троян, Харманли, както и анализ на природните и антропогенните туристически ресурси на изследваните територии. Налице е прецизно анализирано на анкетното проучване, представено е изследването и оценката на нагласите и предпочитанията на туристите за използването на иновационни туристически продукти, както и изследването и оценката на нагласите на туристическите предприятия за предлагането на иновационни 25 туристически продукти. Въз основа на резултатите от теоретичното и емпиричното изследване, са изведени конкретни препоръки за повишаване търсенето и предлагането на иновационни туристически продукти в сферата на икономиката на преживяванията.

В заключение, третата глава предоставя солидна емпирична база, която подкрепя основните теоретични положения за потенциала на иновационните туристически продукти, базирани на икономиката на преживяванията. В контекста на извършения анализ на данните от страна на докторанта се подчертава, че устойчивото развитие на туристическия сектор в България изисква системен и комплексен подход, включващ диференцирано разбиране на нуждите на туристите, адаптиране към специфичните условия на дестинациите и внедряване на иновативни практики, които да подобрят качеството и атрактивността на туристическите преживявания.

Изготвеният автореферат от докторант Великова е в обем от 37 страници и резюмира в достатъчно висока степен разработения научен труд, отразява точно и коректно съществените аспекти и изводи. Приложен е списък на публикациите по дисертационния труд: 1 студия (съав); 1 статии и 2 доклада, които отговарят на изискуемия брой за придобиване на образователната и научна степен „доктор”. Относно автореферата на дисертационния труд и по-конкретно за лексикалната и стиловата характеристика на текста нямам забележки;

В дисертационния труд и в автореферата не се констатира плагиатство.

III. Научни и научно-приложни приноси в дисертацията:

В дисертационния труд са открити следните научни и научно - приложни приноси:

1. Налице е обогатяване на съществуващите знания за икономиката на преживяванията, за типологията на свързаните с нея алтернативни форми на туризъм и иновационни туристически продукти, чрез задълбочено разглеждане, обобщаване и критичен анализ на фундаментални теоретични постановки.

2. Извършено е изследване и критичен анализ на основни теоретико-приложни методи за анализ в туризма, в контекста на икономиката на преживяванията и иновационните туристически продукти, като основа за изграждане на авторов модел.

3. Разработен е концептуален модел за изследване на потенциала за иновационни туристически продукти, основани на преживявания, като е посочен алгоритъм от стъпки/етапи, чието изпълнение е свързано с постигане на ефективни резултати.

4. Апробиран е предложения модел в разнообразни дестинации, въз основа на което са формулирани препоръки за повишаване на търсенето и предлагането на иновационни туристически продукти в сферата на икономиката на преживяванията, които биха могли да подпомогнат формирането на политики за устойчиво развитие на дестинациите.

IV. Критични бележки, препоръки и въпроси:

По отношение на дисертационния труд, основното изложение и аргументирането на авторската теза и аргументацията на изводите нямам критични бележки и препоръки.

Към докторант Великова имам следните въпроси:

1.Кои са ключовите фактори и условия, определящи възможността за успешно внедряване на иновационни туристически продукти, основани на икономиката на преживяванията, в българската туристическа практика?

2. Въз основа на проведеното изследване, кои стратегически насоки и иновационни подходи имат най-висок потенциал да повишат конкурентоспособността на туристическите предприятия чрез интегриране на преживявания в предлаганите продукти?

V. Заключение

Предложената докторска дисертация от Невена Руменова Ляскова- Великова, редовен докторант към катедра „Икономика и управление на туризма“ при СА „Д.А.Ценов“ Свищов на тема “Потенциал на иновационни туристически продукти, основани на икономиката на преживяванията“ обогатява в значителна степен науката и туристическа практика по отношение възможностите и потенциала на тези продукти.

В заключение, на основата на положителните страни на дисертационния труд, на научните достижения и личния принос на докторанта, убедено давам своята категорична положителна оценка за него и предлагам на почитаемото **Научно жури** да присъди на докторант **Невена Руменова Ляскова- Великова**, образователната и научна степен “доктор” в област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.9. „Туризм“, научна специалност „Икономика и управление (туризм)“

12.07.2025 г.

Бургас

Рецензент

Проф. д-р В. Коприпаров